

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 թուրքի. կես տարվանը
և 7 ամսվանը 6 թուրքի.
Առանձին համարները ԱՄՆՆ 36Ղ 5 40Պ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Բեր հասցեն՝ Тифлисъ, редакция «Мшакъ»
Сорбическая ул. № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak“
Խմբագրատան տ է լ է ֆ օ ն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2
(բացի կերակի և տօն օրերէն)
—
Յայտարարութիւն ընդունվում է, ամեն լուրով
—
Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խաւքանչիւր ստորագրելու 10—20 կոպ.
—
Տպարանի տ է լ է ֆ օ ն № 67.

ՄՇԱԿ
Հասցեն՝ ТИФЛИСЪ, Редакция „МШАКЪ“.
TIFLIS, Rédaction du journal „MSCHAK“.

ՅՈՒՆԻՍԻ 1-ի 8 ՄԻՆՉԵՆԻ
ՏԱՐԱՅՆ ԿԵՐՉՂ 6 ՐՈՒԹ.

Հասցեն փոխելու համար պետք է ուղարկել նամակ հասցեն եւ 30 կ. նամակագրույմ. Հին ՀԱՍՏԻՆ եւ 30 կ. ջուրարկողների խնդիրները՝ հասցեն փոխելու վերաբերյալ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՉԵՆՑԻՆԱԿԻ.

Յայտարարութիւնների համար պետք է վճարել I երեսի վրա իւրաքանչիւր ստորագրողին (պետական) — 20 կ., IV երեսի վրա — 10 կոպ.
Կովկասեցի դուրս գտնող անձերի և հիմարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Վոսկրեսենի — Центральная Контора Общественн. Дома Л. и Э. Метца и К°, և նրա բաժանմունքներում — Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Կարմաշայում՝ Маршальская, 130, Կիևում՝ Бодяшная 38, Վարկում՝ 8 Площадь Барак.

1913 թ.ի տարեկան բաժանորդները, որոնք առ 1-ին յունվարի 1914 թ. լրիւ վճարած կունենան բաժանորդավճար 10 թուրքի, օրինաւոր կը ստանան հետեւեւ 2 դրբերը. 1) «Մշակ» եւ նախ կիրքը, 2) «Մշակ» քառասուն նակը:
ԱՊՐԱՆԻԿ ԲԱԾԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՏ ՅԱՅԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԶԷ ԸՆԳՈՒՆՎՈՒՄ

ՄՇԱԿԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻ ԿՈՂՄԻՑ

Խնդրվում է այն բաժանորդներին, որոնք վճարել են տարեկան բաժանորդավճարի կես մասը, ուղարկել նամակ երկրորդ մասնավճար 5 թուրքի, որպէսզի քերքի ստարքուս գործում յուլիսի 1-ից ընդհատուով տեղի չունենայ:
Տարեկան բաժանորդավճարը յրացնողները կը ստանան նամակ խոտուացված ՊՐԷՄԻԱՆԵՐԸ:

Թիֆլիսի Գաշխակեան Օրիորդաց Դպրոցի Հոգարարներին
Արանով յայտարարում է, որ իր խնամքը յառաջած դպրոցում ազատ դասը ստացված հետեւեւ տարւորներին.
ՌՈՒՍԱՑ ԼԵՉՈՒ ԵՆ ԳՐԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ — V, VI և VII դաս. շաբաթ 15 դաս
ՌՈՒՍԱՑ ՊԵՍՄ., ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ — 3 դաս
ՉԵՌԱԳՐՈՒՄ — 4—6 դաս
Խնդրագիրները ուսանողներին հետ ուղարկել հոգարարութեան մինչև յուլիսի 5-ը (ա. օ.) առ. 498. 2—1

ՇՈՒՇԻ-ԵՒԼԱՆ ՊՈՍՏԱՅԻՆ ՏՐԱԿՏԸ
Կայարանի գրասենյակը յայտարարում է, որ հետադիմելով և նամակներով ընդունվում են տարբեր պատուէրներ կատարելու համար եւլարում.
ՓԱԿ ԿԱՌՔԻՐԸ — կարեթ՝ 24 ր., կարեւորները՝ 29 և 25 ր., օմնիբուսները՝ (գիրքներով) 25—30 ր. և աւել: Առանձին տեղերի համար այդ կարեւորում 4 և 5 ր.: ԲԱՅ ԱՐԻՍՏԵՐԸ — 5 և 6 մարդու համար — արժէն 30—35 ր. և աւել: Հասցեն՝ Вваха, почтовая станція. Կարգադրել՝ ԼԵՌՆԵ ՎԱՐՉԵԱՆ.
օ.մ. առ. 468. 10—4

ԻՆԲԵՆԱՊԱՇՏՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԲՆՈՅԹԸ
Մենք կարեւոր ենք համարում մի տարրական խնդրի մասին խօսել, աչքի առաջ ունենալով, որ այդ տարրական խնդիրը սխալ լուսարարութեան առիթներ է դառնում:
Իսկ ինքնապաշտպանութեան խնդիրն է:
Ինքնապաշտպանութեան հասկացողութիւնը չէ պէտք է շփոթել ազատամարտութեան, հայրուկութեան, ըմբուսութեան հասկացողութիւնների հետ:
Ինքնապաշտպանութեան էությունը այն բանի մէջ է, որ մի համայնք, մի ժողովուրդ հնարաւորութեան ունենալով յետ կանցնելու ամեն մի յարձակում դրսից իր վրա և լինել ապահով վաղվայ համար. նա ազդեանքի վաղվայ համար. նա կոչված չէ ոչ մի նուաճողական ձեռնարկութեան համար. նա պէտք է կատարի միայն այն դերը, ինչ որ պահանջները կատարում են կարգ ու կանոնը պահպանելու համար երկրի մէջ:
Պատմական օրագրութիւնների մէջ յայտնի են շատ դէպքեր, երբ ինքնապաշտպանութիւնը շատ մտնեցել է աւելի ներքործական դեր կատարող կազմակերպութիւններին և ստացել է ազատամարտական բնույթով ինքնապաշտպանութեան բնույթով ինքնապաշտպանութեան առաջարկ անդրերը աւելնելին չեն ցանկանում հասկացողութիւնների թիւրիմացութիւնները առաջ բերել և նպատակ ունեն նպատակ թիւրքահայի տարրական

Իսկ երբ ինքնապաշտպանութիւնը վերջինի կը մէջ ապստամբական խմոր և սպանական դիրք բռնելէ դէպի վարչութիւնը, այն ժամանակ նրա դէմ կանգնած կը լինի պետական զօրքը, որը կը գալ ճշդիւ ապստամբական փորձերը և աւելացնելու այն տրեւիւրները, որոնցով լինի է թշուառ երկիրը:
Փոքր-Ասիայի և նրա նայարնակ տեղերի ժողովուրդը ապստամբական շրջանակները չունի և դիմէ, թէ սրբան վտանգաւոր արկածների դռները կարող են բացվել նրա համար ապստամբական շարժումների միայն հետաւոր

ՀԱՅ ԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ
Կ. Պոլսից հեռագրում են, որ Հայկա-փաշան յայտնել է Արշարունի պատրիարքին, թէ կառավարութիւնը մտովի ազգայնում կապացուցանել իր դէպի հայերը ունեցած բարեացակամ վերաբերմունքը:

Վերջին պատով Բուլանդից ստացված նամակները հարցրում են, որ այդ գաւառի երկրագործական բանի պարտատէրերին պաշտօնազատ յայտարարված է՝ մինչև աւտիսիայ կարողութեան (օգոստոսին) ամբողջովին վճարել իրանց պարտքերը, սպանաւորով հակառակ դէպքում անուրդի հանել վրաս դրված իրանց բոլոր հոգերն ու կալուածները:

Թիւրք կառավարութեան այդ խորամանկ աստիճանի Կ. Պոլսից ստորագրաւորանքը արդէն նախօրք իմացել է և յատուկ շրջանակներով գաւառական հոգիւր բնակատեղիներում ազգայնացի, որպէսզի բանիկ պարտաւոր հայերը շուտով իրանց հոգերը ազատելու հնարը գտնեն, աչքի առաջ ունենալով այն հանգամանքը, որ թիւրք կառավարութիւնը ցանկանում է այդ Անով գրաւած հոգիւր վրա բնակեցնել եւրոպական թիւրքայից վտարված մուսուլմաններին:

Բուլանդիի այդ ազգարնակութեան 3/4 մասը պարտաւոր է բանիկին Անատոլիոյ թիւրք կառավարութիւնը իր գծած ծրարները պետք իրականացնել, եթէ ուրիշ անմիջական օգնութիւն չը հասնի:

ՆՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՏԱՐՈՆԵՆ

Մուշ, 11 յունիս
Հակառակ այս տարուան ձմրան խոտուութեան, հակառակ գարնանային երկարատև յարգատաւ անձրևներուն, այժմ այդ դիւրացին սերեր է ներդրել զգացող կարգուն և արտասովորական աչքերը դէպի վեր յառած՝ «անձրև, անձրև» կարեւոր բնութիւնէն իր մայրիկն ցանած սերերը բուսցնելու համար:
Նոյն վիճակին մէջ են քաղաքական դրութեանը ազդող միջոցաւոր անսաններ և բնասիւնները: Մուշի մէջ այժմ կը տաւառուի 200-էն աւելի թիւրքեր Կ. Պոլսէն և արտասովորական գնաւաւան երկրներէն. և, երկարացելով, այդ թիւրքերէն 95% շուրջը կը ստանան Ապստոլութեան և հանգրաւութեան մարդն հայութիւնը ուղղակի ազգաւոր կը կանէ օրութիւններու դրածները՝ անհամբեր սպասելով հետեւեւ օրուան ստացուելիք լրագիրներուն: Պոլսու-նուպար օրուան մարդն է մեր մէջ, ամեն մարդու իտասկցութեան նիւթն ու ստարկան է նա Պիտի յաջողի արդեօք Պոլսու-փաշան իր ազգագրաւ շնորհուրտ մէջ, պետի պատուի հարուն դարաւոր անհայնքը: Որքան խոր ու անհար պետի լինի հիւսաթափումը՝ երբ վիճէ խնդրը:

Տեղւոյս թիւրքաւոր պօստը կը փոխաւանակուի Կ. Պոլսէն 15—20 տարուան մէջ տանակով եւ Յովհաննիսները են թաղերուս են հաշի Մամէկն վերջակարնային կորսնցնելով իրենց կալուածներու քառանգները, և փոխարէնը ստանալով ամենամեծ պատմական:

Եւ այսօր միմիայն հաշի Մամէկն ունի հինգ անգամ աւելի հող, քան 120 տարուայէ առաջ իրենցից գրաւուած Հաշի Մամէկն չէր ստիճում: անոր յաջորդած է անոր արդի հաշի Անմաղաւարտ, որ իր օրինակ աւելի ձեռներէց ու դրժուտեաց է այնպէս որ բաւականութեան չէ դարձր հօր գրաւած կալուածներով և կուզէ կրկնապատել ու քառապատել կայնս:

Կալուածների երկարաց. Ոչ, նա նոյն իսկ երկիր է կրում հասարակ, անմեղ, քաղաքական ոչ մի հաշի չը պարտանկող ինքնավարութեան մասին խօսելուց, մի ինքնավարութեան, որը ծայրայեղ դէպքում տանելի և թոյլատրելի լինի պետական շրջանների համար:
Թիւրքահայկական ինքնապաշտպանութիւնը պէտք է բնութեւ միայն իր հասարակ տարրական գաղափարով: Այլապէս՝ այդ ինքնապաշտպանութիւնն էլ կը մնայ անիրազորելի:

ՆՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՏԱՐՈՆԵՆ

Կրուի ընդհանրապէս 7—8 ձիով: Հաշուած է, որ 5-ը միշտ կը կրեն միայն լրագիրներ և նամակներ, և հայը-ամեն սերի ու դասակարգի-կը կարգաւ լրագիր լով այն անհեկալութեան, թէ ինչ հոգիւրին կալ օրուան թիւրքին մէջ և ինչ պետի ԸՄՄ մեր վիճակը:

Գաղաքիս թիւրք բնակչութիւնը սակայն ծանր ու լուս վիճակի մէջ է. ան ստաններ կրճատեցնելով՝ ներքին խորին անհամբերութեանը գործի կը կը նայի Մինչև օրս թիւրքերուն քաղաք բաց էր իւրաքանչիւր հայ մարաբայի առաջ՝ այն լրակատար վտանգութեամբ, որ մէկի փոխարէն ուղած թողելին կրնար տասն ու քսան դանձել իր քայա մարաբային Սակայն բախանան պատերազմին ի վեր գոցուեցաւ այդ վտանգութեանը, և թիւրք կապիտալիստները կը նախընտրեն թաղել իրենց գանձը և վտանգաւոր գործածութեան չընել այլևս:

Առօրեայ հրատապ խնդիրներն ամենէն զարեւրելին հողային հարցն է, որ է թիւրք-սեռ առաջնեան և որ մեզ կը ներկայանայ բազմաթիւ հրանգիտելի թէ ինչպէս է աւելի երբ դա, պատմեցը մի պարզ օրինակով:
Տեղւոյս «Էշրաֆներէն» հաշի Մամէկու-նայն, որ տեղական բարեատու կը յարչարուի «հաշի Մամէկ», ծանօթութիւն կը հաստատել Մուշի գաղտի նախալու-զող վերջի շինականներուն հետ: Եւ մի գեղեցիկ օր նոյն գեղի համայնքին Յովհաննիսան Պէտրոյն իր տան հասանելիք պետական սուրքերը զոցելու համար կը ստիպուի 5 ոսկի ստեղծով դրամ ինչպէս հաշի Մամէկն Բայց որովհետև սա, ինչպէս նաև Մուշի բոլոր հաշիները, սակայն ամենու վտանգութեանը չունեն, որովհետև ստեղծը հարամ կը հաւուսն, հաշին Յովհաննիսանին կուտայ ինչպէս 5 ոսկի այն պայմանով, որ փոխարէնը իրեն ցանկ 10 քիլո ցորենու Հաշի կանցնի 2—3 տարի, և անա Յովհաննիսանը 25 լրալի պարտաւոր կը դառնայ հաշի Մամէկին, ստանց սակայն մէկ փարս տոկոս հաշի ընկուս եւ անա Յովհաննիսանը կը պարտաւոր իր 20 քիլո սերմ ընդունող ընդարձակ կալուածը դրա գին հաշի պարտքին փոխարէն Այդ օրէն հաշի կանցնի 2—3 տարի, և Յովհաննիսան կը ստիպուի 50 լրալի փոխարէն իր այդ բոլոր կալուածներու քառանգ դարձնելու հաշիին:

Եւ այսպէս՝ այս 15—20 տարուան մէջ տանակով եւ Յովհաննիսանները են թաղերուս են հաշի Մամէկն վերջակարնային կորսնցնելով իրենց կալուածներու քառանգները, և փոխարէնը ստանալով ամենամեծ պատմական:

Եւ այսօր միմիայն հաշի Մամէկն ունի հինգ անգամ աւելի հող, քան 120 տարուայէ առաջ իրենցից գրաւուած Հաշի Մամէկն չէր ստիճում: անոր յաջորդած է անոր արդի հաշի Անմաղաւարտ, որ իր օրինակ աւելի ձեռներէց ու դրժուտեաց է այնպէս որ բաւականութեան չէ դարձր հօր գրաւած կալուածներով և կուզէ կրկնապատել ու քառապատել կայնս:

Եւ այսօր միմիայն հաշի Մամէկն ունի հինգ անգամ աւելի հող, քան 120 տարուայէ առաջ իրենցից գրաւուած Հաշի Մամէկն չէր ստիճում: անոր յաջորդած է անոր արդի հաշի Անմաղաւարտ, որ իր օրինակ աւելի ձեռներէց ու դրժուտեաց է այնպէս որ բաւականութեան չէ դարձր հօր գրաւած կալուածներով և կուզէ կրկնապատել ու քառապատել կայնս:

Եւ այսօր միմիայն հաշի Մամէկն ունի հինգ անգամ աւելի հող, քան 120 տարուայէ առաջ իրենցից գրաւուած Հաշի Մամէկն չէր ստիճում: անոր յաջորդած է անոր արդի հաշի Անմաղաւարտ, որ իր օրինակ աւելի ձեռներէց ու դրժուտեաց է այնպէս որ բաւականութեան չէ դարձր հօր գրաւած կալուածներով և կուզէ կրկնապատել ու քառապատել կայնս:

այցելելով խալական հիւպատոսարանը, խալական պատգամաւորութիւնը երեկոյան մեկնեց արտասանման:

Զուլֆա.—Երբորդ օրն է, Մրմկոն, 600 ջիւրգերի գլուխ անցած, կուում է Իգմայիլ-Կարգորի և Տաղը-Չօնգոյի դէմ: Վերջինների կողմն են անցել քիւրդերը, որոնք դրբեր են բանել պարական հողի վրա: Երկուստեք կորուստները խոշոր են: Թիւրքերից սպանվել են 10 հոգի: Վրաւորների թիւը մեծ է:

Կ. Պոլս.—Վերջին բաղէին ներուձն տրվեց կախաղանի դատապարձած գեներալ-շատրի զնդապետ Բէմալ-բէլին, որ վայելում է շատերի համակրանքը:

Կ. Պոլսի այլազգիների գաղութում մեծ կասկածանքներ են արտայայտվում զինուորական դատարանի դատաւճի անկողնապահութեան վերաբերութեամբ, որ դատում է դունիակ և գէնը և դարձել «Մ. ու Ա.» կոմիտէի ձեռքում, որ կամեցաւ օգտվել առիթից ընալին՝ անհու իր քաղաքական հակասակորներին:

Թիւրք ազգարնակութիւնը արտաբուստ հանգիստ է տեքորի ըէֆիմի երկվորեց, սակայն իրերի գրութիւնը մնում է լուրջ:
Զինուորական միմիայն Իզզէթ-փաշան, չը ցանկանալով ստորագրել մահվան դատաւճիւրը, մեկնեց Չապալա դատաւճի գործադրելուց երեք օր առաջ: Գատաւճիւր ստորագրեց ծովային միմիայն:

Լօնդոն.—Սուֆրաժիստները փորձեցին հրեքնել Մէլվիլ կայսրուում երկու ճանապարհորդական շէնքեր կրակի սկզբում և եթ հանգրվին, բայց շինութիւնները փոքր թիւ այրվեցին:
Այսօր Ալեքսանդրա թաղուսու Առաւիյա գալու 51-րդ տարեդարձին, 30,000 գետնաւաղիկներ Լօնդոնի փողոցներում վաճառում են Ալէքսանդրա թաղուսու վարդերը բարեգործական նպատակով:

Հոմ.—Սոմալի նահանգապետը հեռագրում է, որ արշաւախումբը մասա Բուրքուտու մայիսի 20-ին և շրջանը յայտարարեց լուսակաւան:

Տէտուան.—Մարօցիներին հետ կատարի կրի ունենալուց յետոյ սպանացիք կորցրին սպանված երեք օֆիցեր և 30 զինուորավորուորված 5 օֆիցեր և 48 զինուորական պարուկեց:

Լորաշ.—Սպանացիք երկու ընդհարում ունեցան թշնամու հետ և կորցրին սպանված երկու օֆիցեր և չորս զինուորավորուորները կորցրին 27 մարդ:

ՊՈՒՆԱԿԱՐԻ ԱՅՏԸ ԱՆԳՎՈՒՄ
(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
12 յունիս

Լօնդոն.—Պուանկարէն և թագաւորը մեկնեցին à la Daumont լճված ջրակառուցի:
Առաջից գնում էր հեծելազոււրը Պուանկարէն ֆրակով էր, թագաւորը—Ֆէլքսարալի համագրեւտուէ Ամբողջ ճանապարհին անընդհատ լավում էր ուրա, կեցցէ Փրանսիայի սրկիդէնար: Պրեզիդէնտը, պատասխանելով ողջոյններին, ամբողջ ժամանակ գլխաւաց էր: Չը նայած անհամար բազումութեան, կարգ ու կանոնը ամենուրեք օրինակելի էր:

Ժամը 4 ու 50 ր. Պուանկարէն այցելեց թագաւորին Բուլիինէմի պալատում, յետոյ պալատում: Մարթորոս այցելեց այդ թագաւորի Ալէքսանդրա, Կայսրուի Մարիա Ֆէօդորովնային, պրինցուսի Վիկտորիային ժամը 6-ի: Պուանկարէն ընդունեց ֆրանսիական գաղութի ներկայացուցիչներին:
Բուլիինէմի պալատում կայացաւ պաշտօնական հանդերձել, որին հարկաւորված էին 130 հոգի: Թագաւորական սեպանին նստել էին թագաւորական գերատանը, Պուանկարէն, բոլոր գեւապանները իրանց կանայց հետ: Մամուլը միաբերան ողջունում է Պուանկարէնի իբրև թագաւորի և ժողովրդի բարեկամի: Վէլամիստերը

Գրագետը ստում է. «Մենք գտնուած իրականութեան յետադարձ հայեցողք ենք...

Պատմական ճաշի ժամանակ թաւաբար ճառ արտասանեց, որով յայտարարեց...

Պատմական ճաշի ժամանակ թաւաբար ճառ արտասանեց, որով յայտարարեց...

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Բ Ա Կ Ա Ն

ՀԱՅԵՐԻ ԻՆՔԼԱՍՏԱՆՔԱՆՈՒԹԱՆ ԳՈՐԾԸ ԹԻՒՐԲԱՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Քիւրական շարժում նոր փուլ է շնորհակալ. «Միշտ վաղ և արագ...»

բողոքացան վերջապէս մերձեցան միմեանց բնականօրէն...

Պատմական ճաշի ժամանակ թաւաբար ճառ արտասանեց, որով յայտարարեց...

Պատմական ճաշի ժամանակ թաւաբար ճառ արտասանեց, որով յայտարարեց...

հակառակորդները Բոլոր ինքնաբերականները...

Նորին ճանաչող շնորհակալութիւնները...

Պատմական ճաշի ժամանակ թաւաբար ճառ արտասանեց, որով յայտարարեց...

Պատմական ճաշի ժամանակ թաւաբար ճառ արտասանեց, որով յայտարարեց...

անկա վարեց այդ պարտուել, և ինքն էր, որ...

Պատմական ճաշի ժամանակ թաւաբար ճառ արտասանեց, որով յայտարարեց...

Պատմական ճաշի ժամանակ թաւաբար ճառ արտասանեց, որով յայտարարեց...

Պատմական ճաշի ժամանակ թաւաբար ճառ արտասանեց, որով յայտարարեց...

մար, և այդ պատճառով զինքը դուրս ձգեցին զանկեմէն...

Պատմական ճաշի ժամանակ թաւաբար ճառ արտասանեց, որով յայտարարեց...

Պատմական ճաշի ժամանակ թաւաբար ճառ արտասանեց, որով յայտարարեց...

Պատմական ճաշի ժամանակ թաւաբար ճառ արտասանեց, որով յայտարարեց...

ԲԱՆԿԱՆԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՄԱՐԻ-ԲՈՒԳԱՐԱԿԱՆ ԿՕՆՍԻԼԻՍԸ

Պետերբուրգի Հնո. Գործ. 12 յունիսի

Պատմական ճաշի ժամանակ թաւաբար ճառ արտասանեց, որով յայտարարեց...

Կան միջոց... Կան միջոց... Կան միջոց...

